

את אייפאשר הגדל לילדים תמיד על הבסיס שהכל מותר ושאינו גבולות. כי איננו רוצים שתהיה להם משתנה לעיתים זה משתנה כשנוגד את, לעיתים זה משתנה כשהילד הולך לגן, לעיתים כשהוא הולך לבית-הספר.

יש שעושה כל מה שמתחשק לו כל הזמן, עולה לאחרים על העצבים וכולם אומרים לו: "אתה מפריע, אתה מרגיז, זה נמאס!" ואז הילד מתחיל להרגיש שהוא לא נחמד, לא נעים לאחרים. זה מרגיז אותו והוא נעשה עוד יותר כועס. הוא לא יודע איך לצאת מהמצב שבו הוא נמצא.

שרית קמה בבוקר, והבגדים זה הדיבר הראשון שמזדמן לה, ושורכה היא יכולה להרגיז ולהראות לאמא שלה: "אני אכריח אותך להיות עסוקה איתי, ואם זה לא יילך בטוב, זה יילך ברע!" כדור ששרית היתה במצב על חוטר אונים, היא לא ידעה מה לעשות כדי

שמחים על תוספת כוח-אדם, שתקל על כולם מעט מהנטל.

לכן, לילדים מפונקים קשה לקבל אחים חדשים, בעוד שלילד מועיל ותורם הם מהווים ברכה.

אם רוצים להכילם היא תפקיד של הילדים כקבוצה, או ככל שיש יותר ילדים, כך יוצא לכל אחד מהם לרוחץ פחות.

חשוב להוציא את הכבוד מתוך ה"מעגל השלילי שלתוכו נכנס. והדבר הראשון הוא להפסיק להתערב במרי-נות בין הילדים, מכיוון שאם מתערב, הילדים מפרשים את זה כך שהורים לוקחים מאחד ונותנים לשני. כדאי להכניס את שניהם ל"סירה אחת", להתייחס אליהם כאל קבוצה. להתייחס לעניין, ולא משנה מי מהם הוציא את הכלים הרחוצים מן המדרג, לומר: "אני נורא שמחה שהמריח ריק." או: "אני נורא שמחה שהשולחן ערוך."

אם הילדים קרובים מתברר שהוויכוח הוא אם הילדה תעשה או לא תעשה מה שאני אומרת לה, או אם היא תעשה בסוף מה שהיא רוצה, ועל זה לא כדאי מראש להתווכח.

אם ניתן לה לצאת עם הבגדים שהיא החליטה ללבוש, שתצא איתם ושתישא בעצמה בתוצאות, כשהיה לה קר.

רלקת-דיאות, או אפשר לומר לה: "אנחנו לא רוצים להתלבש כך, או לא נוכל את התוצאה, כי שם קר". חשוב להתמקד תמיד בעניין ולא בילד. הורה ישראלי את עצמו: על מה אני מתווכח איתו? על מה אני מדבר? לעיתים קרובות מתברר שהוויכוח הוא אם הילדה תעשה או לא תעשה מה שאני אומרת לה, או אם היא תעשה בסוף מה שהיא רוצה, ועל זה לא כדאי מראש להתווכח.

בלי תוכניות

רית זננצה היות מיוחדת, במ"קום להיות יחידה. להיות מיוחדת זה יכול להיות ללבוש בגדייקיף בחורף. אם מחליטים לאפשר לה את זה, אין פירושה הרבה שצריך להסתיר ממנה שזה לא נראה הגיוני.

אם היא יוצאת בלבוש קל ביום חורף וקר לה, לא כדאי להגיב את התגובה הספונטנית הראשונה: "את רואה? אמרתי לך!" כי זו ממשכיס את המאבק וזוהי אותה, בוודאי, לסגירות ולקשיחות. אפשר להשתתף בצערה, לגנות ולהכניס אותה מתחת למעיל של אמא.

אם היא מקללת את הסבא ואת ה"סבתא שלה, וזה יוצר אינעימות לאמא שלה, אפשר לומר לה: "אנחנו לא הולכים לסבא ולסבתא, כי לא נעים להיות איתך שם, כי את מדברת אליהם לא יפה. אז בינתיים לא נלך לשם, עד שתחליטי להפסיק." מאידך, לרופא צריך ללכת גם אם היא מתחצפת אליו, וכי כדאי להבהיר לה דברים, ולא להיכנס איתה להתמקחות, כי היא מריגשה כשמתחכמים איתה.

כשהיחסים בנויים סביב מי יקבע, משלמים מחיר כבד, מכיוון שאז עסוקים במאבק ולא בעניין עצמו. כשיש יחסים טובים, אפשר להוכיח לילד דברים, כמו לצחצח שיניים, בלי להכריח אותו לעשות זאת. במיקרה של השיניים, התוצאות הטבעיות וההגיוניות — החורים והכאבים בשיניים — הן מאוד רחוקות ומופשטות וקשה לילד להבין את הקשר. אפשר, לכן, לא להחזיק ממתקים בבית, אם הילד אינו מצמצם את שיניו באופן סדיר, ולומר לו זאת.

מכיוון שכשהילד אומר: "אני אעשה מה שאני רוצה ואתם לא תגידי לי מה לעשות!" הוא בעצם צודק. כולם עושים מה שהם רוצים. לשום ילד אייפאשר להגיד מה לעשות. אם ילד עושה מה שמבקשים ממנו, זה מפני שהוא החליט כך, לא מפני שהכריחו אותו. זה מפני שהיחסים טובים לו והוא רוצה לשמור על יחסים טובים. הוא מרגיש אם מנסים להתחכם איתו ואם מפתים אותו לעשות מה שמבקשים ממנו בכל מיני רכישות עקיפות.

לגבי אריאל: כדאי להתעלם מזה ש"הוא רוצה תמיד להיות ראשון, כשהוא מבשר שהגיע ראשון במדרגות, אפשר להגיב בצורה פורטת.

הוא וקוק לעידור רב, מכיוון שגם אצלו קרה העדר קורס הוא היה המלאך הטוב, שכולם התפעלו ממנו, והוא לא היה צריך להתאמץ. הוא תפס את ה"מקום הראשון בלי לנקוף אצבע. ופתיאם זה לא עובד. פתיאם אחותו, שהיתה הילדה הרעה, כבר לא כל-כך רעה והפולשת לתחום שלו, של הילד ה"טוב".

היא כבר הרבה פחות רבה ופחות נלחמת, והוא מרגיש את המפסד של המקום של הילד ה"טוב", כי הוא חושב ששם יש מקום רק לילד אחד. אז הוא כבר לא כל-כך בטוח איפה מקומו.

לא כדאי להיכנס איתו למאבקים, כדאי לעודד אותו, ובעיקר: להתחייס אל שניהם כאל קבוצה אחת. לעודד את שניהם ולשתף אותם ולקשקש מהם עזרה. זה יטשטש את התחרותיות ביניהם.

אייפאשר לעשות תוכניות על ילדי רים. אפשר לתכנן, אבל אייפאשר לביצע, כי גם מהצד השני יש כן-אדם, וגם לו יש תוכניות שאותן הוא רוצה לבצע.

ערכי אנוש ודת. "הרבה ניסו להשוות את הגורל שלי לגורל העם היהודי, אבל זה לא ממש נכון. אנחנו אף פעם לא סבלנו מאנטי-שמיות. אני מאמינה בגורל ומאמינה בהכוונה עליונה. זה עוזר לי לקבל".

החוצפה הישראלית

מה לגבי חברים? נוער? בית-ספר? "הלימודים בסדר. אני לומדת במגמה ביולוגית-כימית, ריאליט בקיצור. למדתי בבית שצריך להקדיש הרבה זמן ללימודים, אפילו אם לא על חשבון חיי-הכרתי. בבית-הספר למדתי על ההיסטוריה של העם היהודי, וכך חינקתי את הקשר שלי עם הארץ.

"כמעט שאין הבדלים בין בני-הנוער שם וכאן, בני-הדורם הוא כן-אדם. שם אולי ריברנו קצת יותר על הפרדה בין בנים לבנות. המסורת הסינית עדיין גוררת שבת צריכות להיות יותר שקט טוט וצנועות. אולי בתחום הזה ההורים שלי היו צריכים להסתגל. אולי כאן הם קצת התפשרו, והיום אני יכולה לחזור הביתה מאוחר או ללכת לאן שאני רוצה."

וחבר? דאי מצחקקת בבושה. היא מגמגמת משהו לא-ברור על יש לה ואין לה ונתנת בסופו של דבר תשובה לא ברורה, שה"נושא אישי מדי".

דאי מתארת מציאות יפה, התגלות מהירה וכמעט טיבעית לדבר שהיא הכי אוהבת בארץ, וזו ה"חוצפה הישראלית", הפתיחות והאיכפתיות של האנשים. תהליך קליטה חלק. לאחותי סי יש משהו להוסיף בעניין. טימטום ביוקרטי.

"במשך שנים ניסיתי להתקבל ללימודים גבוהים. בכל פעם לא נכנסתי בגלל תירוץ אחר. פעם איבדו את ה"בחניה שלי. פעם לא הייתי ברשימה הנכונה, ודברים כאלה. רציתי ללמוד חינוך מיוחד או מוסיקה. בפעם האחרונה, לפני שנתיים, הלכתי לבחינות באורזים. קודם לכן למדתי שם שנה בסטודנטית שלא-חמור-מניין. המרצה הבטיח לי שביא בחשבון את הניקוד שלי לשנה שאחרי כן. הלכתי להיבחן וידעתי שעברתי. שבוע לפני תחילת השנה התבשרתי שאני לא יכולה להתחיל. שוב איבדו את הבחניה שלי. אחר כך, בדצמבר, הודיעו לי שמצאו אותה,

הלכתי בכל יום לאולפן, ותפסתי את השפה מהר. להורים נתנו רק חודש אחד, וישר שלחו אותם לעבוד. אמא נשלחה למפעל-תפירה, ואבא למיפת-על-מכוניות בגזרות. את רוב העברית שלהם — וזה לא הרבה — קיבלו כבר הסיפור של עפולה היה קצר מאוד, לא מציינות לרדים של הונוגים. חיפה, משום מה, קרצה להם יותר, והם עברו לשכונת נווה-שאנן.

"כמעט אף אחד לא נשאר בעפולה, כולם עזבו." הם התחילו להתחבר עם ההונגריקונים והסינים שכבר היו בארץ ולימרו אותם איך עושים כסף מאוכל סיני.

משם מצויק, אבל מסתבר שהונוגים היו בורים מאוד כבישול, ובעיקר כבישול שול סיני, קודם שהגיעו לכאן. "תראה, אנחנו מרוצים, כלומר, די בסדר לנו כשלוש השנים האחרונות מאז שפתחנו את המיסעדה, אבל להגיד שזה החופש המוחלט שלנו? בתחילה קבע משרד-הקליטה לאן נלך ואיפה נעבוד. עקשני מיכשול השפה מונע מאבא לחזור להיות כימאי, והוא באמת רוצה כזה."

מה חסר להם כאן? "אני מסתדרת לא רע, אבל את אבא ואמא הביאו למקום חדש. כמה ששם מסתגלים אליו, עדיין אין להם חיי-התרבות העשירים של קהילת הסינים בסייגון. הנפש שלהם חסרה.

"אולי, אם יש בהם איוויה-השלמה. הם מקבלים את הכל מתוך השקפה של נוצרים, המאמינים בגורל וברוח-הקודש. המנטאליות הסינית משתלבת בי ערכי אנוש ודת.

הרבה ניסו להשוות את הגורל שלי לגורל העם היהודי, אבל זה לא ממש נכון. אנחנו אף פעם לא סבלנו מאנטי-שמיות. אני מאמינה בגורל ומאמינה בהכוונה עליונה. זה עוזר לי לקבל".

מה לגבי חברים? נוער? בית-ספר? "הלימודים בסדר. אני לומדת במגמה ביולוגית-כימית, ריאליט בקיצור. למדתי בבית שצריך להקדיש הרבה זמן ללימודים, אפילו אם לא על חשבון חיי-הכרתי. בבית-הספר למדתי על ההיסטוריה של העם היהודי, וכך חינקתי את הקשר שלי עם הארץ.

"כמעט שאין הבדלים בין בני-הנוער שם וכאן, בני-הדורם הוא כן-אדם. שם אולי ריברנו קצת יותר על הפרדה בין בנים לבנות. המסורת הסינית עדיין גוררת שבת צריכות להיות יותר שקט טוט וצנועות. אולי בתחום הזה ההורים שלי היו צריכים להסתגל. אולי כאן הם קצת התפשרו, והיום אני יכולה לחזור הביתה מאוחר או ללכת לאן שאני רוצה."

וחבר? דאי מצחקקת בבושה. היא מגמגמת משהו לא-ברור על יש לה ואין לה ונתנת בסופו של דבר תשובה לא ברורה, שה"נושא אישי מדי".

"כמעט אף אחד לא נשאר בעפולה. כולם עזבו! הם למדו לעשות כסף מאוכל סיני!"

אבל כבר היה מאוחר מדי. השנה כבר לא ניגשתי. אבל הונוגים קיבלו גם את זה, כי סובלנות אין קץ. אילו היו מציעים לראי 10 אלפים רולר כדי לחזור לוויאטנאם, האם הייתה חוזרת? לא. כלומר, בטח שארצה לבקר שם יום אחד, ברור. אבל אם לא הייתה לי שם מישפחה שהיניו מאוחר קשורים אליה, בכלל לא היה משנה לי. יש בינינו קשר מיכתבים, אבל מיכתב לוויאטנאם לוקח לפחות חודשיים.

פעם זה היה חצי שנה. "אם כבר, או הייתי רוצה לנסוע ל-סין, לראות את הארץ שגדלתי על ה"יודעתי שזה קצת קשה להבין איך זה להרגיש כליכך קשור לארץ שמעולם לא הייתי בה. תראה את היהודים."

10 שנים מאז, קצת אחרי תחילת שנות ה-70 הסינית, מתגייעט דאי לצבא. למה? למה היא כופה על עצמה שנתיים של עבודה, לאו דווקא מעניינת, חול, אבק? "אני חושבת שזה התחיל אז, כשנחתנו בנמלי-העופה הבישראל. ידעתי שאני חייבת הרבה לארץ הזאת. עם הזמן זה התחזק. הארץ נתנה לי המון דברים חשובים בחיי, ואני מרגישה צורך לחזור לה כמעט שאני יכולה. אחותי הגדולה לא התגייעסה. אז לא נתנו לה. הפעם בירכו בלישכת-הגיוס על היוזמה שלי, גם ההורים לא מתנגדים."

ומה היתה אומרת אילו היתה פוגשת את מנחם בגין היום? "תודה", היא ליי-חשת ולמשפילה ריסיס ארוכים על עיי-ניים מלוכסנות.

מה חסר להם כאן? "אני מסתדרת לא רע, אבל את אבא ואמא הביאו למקום חדש. כמה ששם מסתגלים אליו, עדיין אין להם חיי-התרבות העשירים של קהילת הסינים בסייגון. הנפש שלהם חסרה.

"אולי, אם יש בהם איוויה-השלמה. הם מקבלים את הכל מתוך השקפה של נוצרים, המאמינים בגורל וברוח-הקודש. המנטאליות הסינית משתלבת בי ערכי אנוש ודת.

הרבה ניסו להשוות את הגורל שלי לגורל העם היהודי, אבל זה לא ממש נכון. אנחנו אף פעם לא סבלנו מאנטי-שמיות. אני מאמינה בגורל ומאמינה בהכוונה עליונה. זה עוזר לי לקבל".